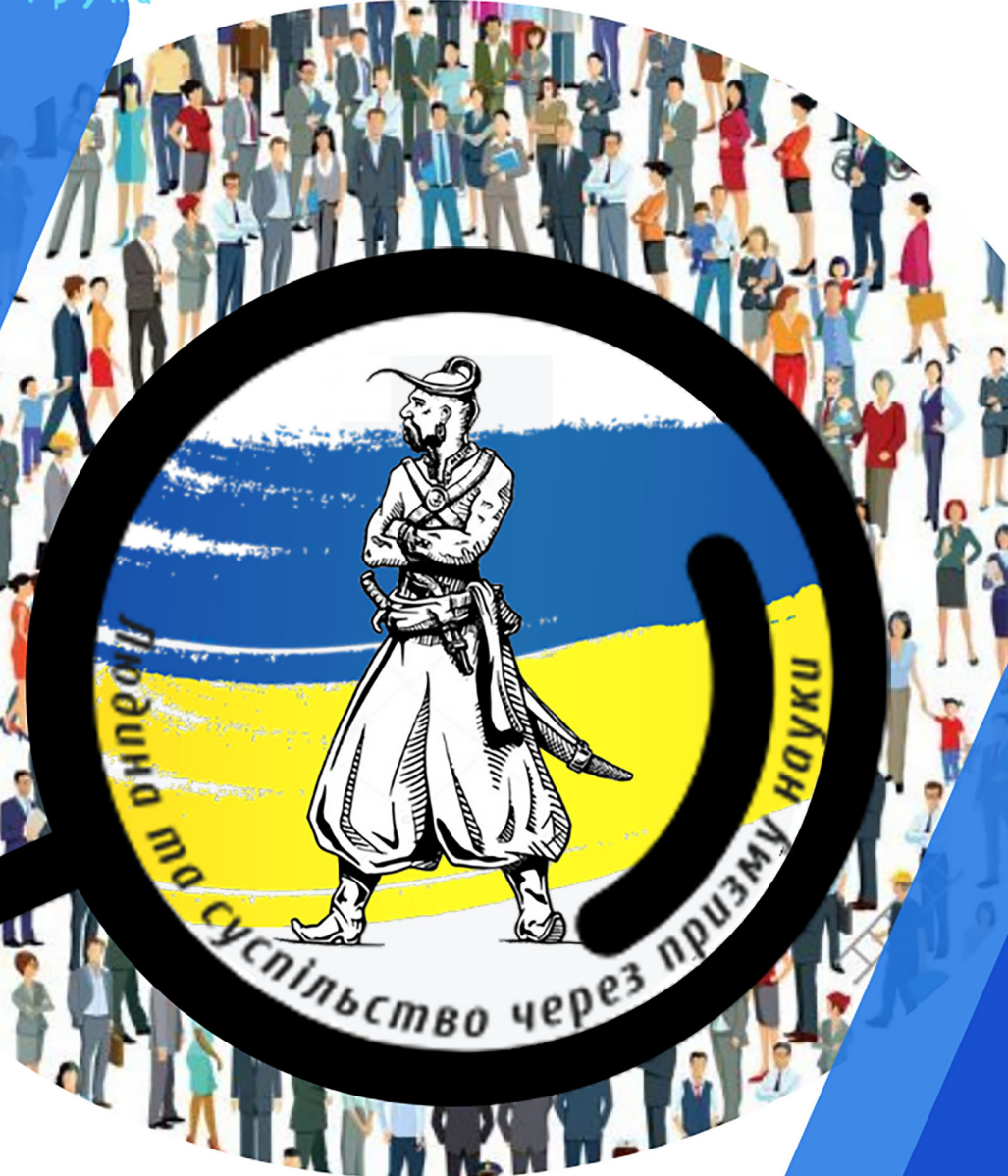

*Ми їстимось за те, чому
немає цін в усьому світі —
за Батьківщину.*
О. Довженко

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 7(9) 2022

Київ – 2022

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7\(9\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7(9))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2022. № 7(9) 2022. С. 288.**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 07.07.2022, № 3/7-22)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія KB № 24962-14902P від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- *Балахтар Катерина Сергіївна* - доктор філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов Національного університету ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- *Бахов Іван Степанович* — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Бельська Тетяна Валентинівна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- *Гбур Зоряна Володимирівна* - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- *Дацій Олександр Іванович* — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Дегтяр Олег Андрійович* — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)

- *Журавльова Лариса Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- *Заячківська Оксана Василівна* - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Льбіна Анастасія Олександрівна* - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- *Ічанська Олена Михайлівна* - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Кайдашев Роман Петрович* — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Каламаж Руслана Володимирівна* - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- *Кардаш Оксана Любомирівна*, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- *Коваленко Олена Михайлівна* - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- *Корнієнко Петро Сергійович* - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- *Кошова Світлана Петрівна* — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- *Кравчук Володимир Миколайович* — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Кравчук Людмила Степанівна* - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна" (Хмельницький, Україна)
- *Литвиненко Віктор Іванович* — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Лич (Назарук) Оксана Миколаївна* - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Марушева Олександра Анатоліївна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту Північного Університету Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- *Міхальський Томаш* — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- *Мізюк Вікторія Анатоліївна* – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- *Миргород-Карпова Валерія Валеріївна* - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- *Новак-Каліяєва Лариса Миколаївна* — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- *Орлова Наталія Сергіївна* — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- *Павлов Костянтин Володимирович* — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Помиткін Едуард Олександрович* — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- *Помиткіна Любов Віталіївна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Приходькіна Наталія Олексіївна* - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- *Сапожніков Станіслав Володимирович* - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- *Сопілко Ірина Миколаївна* - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)

- *Тутко Анна Василівна* — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- *Трушкіна Наталія Валеріївна* - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва Інституту економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- *Турчинова Ганна Володимирівна* — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- *Федоренко Владислав Леонідович* — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково–дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- *Хохліна Олена Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Чернуха Надія Миколаївна* — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- *Чумак Оксана Володимирівна* - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- *Якимчук Аліна Юріївна* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Яковицька Лада Савелівна* — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Zakhvatova T.Ye., Yegorov A.B., Nekrasova K.V. <i>CHANGES IN THE PHYSICAL FORM OF STUDENTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC</i>	11
Брюханова Т.С. <i>ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ З ЗАХВОРЮВАННЯМИ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ</i>	26
Глазунова Ірина Кимівна <i>ДИСТАНТАЦІЙНИЙ ТА ЗМІШАНИЙ ФОРМАТ НАВЧАННЯ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ – ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ</i>	38
Колбасова Х.В. <i>ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ООП ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ: НА ДОПОМОГУ БАТЬКАМ ТА ОСВІТЯНАМ</i>	46
Лю Шуай <i>ІНТЕГРАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ</i>	59
Москаленко С.А. <i>МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО – ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ ВВНЗ ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ</i>	65
Островська М.Я. <i>СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНИМ ФОРМАМ НАВЧАННЯ</i>	75
Паска Т.В. <i>ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ГУЦУЛЬСЬКОМУ ЕТНОГРАФІЧНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ</i>	85

Сірко Р.І., Годій Л.В. 101
*СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО-ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ*

Філіпська А.М., Гудзь Н.І. 110
*АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «НАЛЕЖНІ ПРАКТИКИ У ФАРМАЦІЇ» ДЛЯ
ВІТЧИЗНЯНИХ СТУДЕНТІВ*

СЕРІЯ «Економіка»

Абрамова І.О. 123
*ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВА*

Гоголь М.М., Масіна Л.О. 135
*ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ*

Ельгувірі Хатім 148
*СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ТА НАПРЯМКИ
ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ*

Казанська О.О., Михальченко І.Г., Радченко Г.А. 158
*ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МАРКЕТИНГОВОЇ ПРОГРАМИ
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОГО РИНКУ*

Красностанова Н.Е., Майданюк С.І. 169
*ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВІДНОВЛЕННЯМ
ІНФРАСТРУКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД*

Слав'юк Р.А., Гуйдаш Х.А. 178
*ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КАНАЛІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ*

СЕРІЯ «Державне управління»

Akilli Erman, Tarnavska T.V. 186
TURKISH SOFT POWER IN AFRICA

УДК 378.016:159.9-057.86

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7\(9\)-101-109](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7(9)-101-109)

Сірко Роксолана Іванівна доктор психологічних наук, доцент, начальник кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007, тел.: (067)17-26-046, <https://orcid.org/0000-0002-9398-6272>

Годій Лілія Віталіївна ад'юнкт, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська 35, м. Львів, 79007, тел: (096)72-32-080, <https://orcid.org/0000-0003-1379-0470>

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНО-ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби. Проаналізовано актуальність дослідження структури професійно-екстремальної компетентності.

Ефективна підготовка майбутніх психологів є вимогою сучасного суспільства у зв'язку із зростанням потреби у фахівцях, здатних кваліфіковано надавати екстрену психологічну допомогу постраждалим унаслідок надзвичайних ситуацій, здійснювати заходи психопрофілактики, психологічного відновлення, психологічного супроводу під час виконання завдань за призначенням осіб рядового і начальницького складу, рятувальників.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури сприяв формулюванню визначення, що професійно-екстремальна компетентність – це складна система діяльнісно-рольових знань, вмінь, навичок та особистісних (професійно важливих якостей) характеристик, які забезпечують здатність і готовність фахівця ефективно виконувати професійні завдання в особливих та екстремальних умовах. Виявлено, що не існує єдиної думки щодо структури професійно-екстремальної компетентності. У статті проаналізовано структуру професійної компетентності майбутніх психологів, а саме практичних, спеціальних, клінічних, військових. Розглянуто компоненти екстремальної компетентності офіцерів, майбутніх учителів та фахівців кримінальної міліції.

Опрацювавши різні наукові погляди, на нашу думку, доречно використати такі компоненти професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби, як мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Подальшого розроблення потребують визначення критеріїв і показників сформованості професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби.

Результатом сучасної професійної освіти повинна бути успішна та ефективна професійна діяльність особистості, компетентної у різних сферах, із набутими вміннями та навичками, здатної до виникнення непередбачуваних ситуацій характеру.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, професійно-екстремальна компетентність, компоненти, структура, психолог, майбутні психологи, оперативно-рятувальна служба.

Sirko Roksolana Ivanivna Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety, Kleparivska St., 35, Lviv, 79007, tel.: (067) 17-26-046, <https://orcid.org/0000-0002-9398-6272>

Hodii Liliia Vitaliivna Adjunct, Lviv State University of Life Safety, Kleparivska St., 35, Lviv, 79007, tel.: (096)72-32-080, <https://orcid.org/0000-0003-1379-0470>

THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL-EXTREME COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS OF THE OPERATIONAL AND RESCUE SERVICE

Abstract. The article is devoted to the problem of formation of professional extreme competence of future psychologists of the operational rescue service. The relevance of research about the structure of professional-extreme competence was analyzed.

Effective training of future psychologists is a requirement of modern society because of the increasing demand on specialists who are able to provide with qualified emergency psychological assistance to victims of emergency situations, to lead psychoprophylaxis, psychological recovery, and psychological support during rescuers' work and

The analysis of psychological and pedagogical literature contributed to the formation of the definition that professional extreme competence is a complex system of activity-role knowledge, abilities, skills and personal (professionally important qualities) characteristics that ensure the ability and readiness of a specialist to effectively perform professional tasks in special and extreme conditions. It was revealed that there is no exact scientific view about the structure of professional extreme competence. There was analyzed the components of extreme competence of officers, future teachers and criminal police specialists.

Having analyzed various scientific views, it was found that it would be appropriate to use such components of professional-extreme competence as motivational, cognitive, active, and personal. The criteria and indicators of the formation of professional extreme competence of future psychologists of the operational rescue service is needed to be researched in future.

The result of modern professional education should be the a successful and effective professional activity of an individual, competent in various fields, with acquired abilities and skills, capable of the emergence of u unpredictable situations.

Keywords: competence, professional competence, professional-extreme competence, components, structure, psychologist, future psychologists, operational rescue service.

Постановка проблеми. Основним завданням сучасної професійної освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців із креативним підходом до роботи та вирішення завдань, спроможних до високого рівня діяльності та подальшого професійного вдосконалення. У зв'язку з цим розвиваються нові погляди щодо проблематики розвитку компетентності людини в ході реалізації професійної підготовки та процесу її саморозвитку.

Сьогодні у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні, потребою в наданні екстреної психологічної допомоги постраждалим унаслідок надзвичайних ситуацій та внутрішньо переміщеним особам, вимоги до компетентності психолога Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) України стають ще більшими. Окрім набутих спеціальних знань йому необхідно вміти витримувати високе психоемоційне навантаження, бути готовим до непередбачуваності ситуацій та реакцій людей, швидко реагувати та приймати відповідні рішення. Дослідження формування професійно-екстремальної компетентності у процесі підготовки є необхідним для професійного становлення майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби, адже важливими для їхньої діяльності є розвинені здатність й готовність ефективно здійснювати професійну діяльність в особливих та екстремальних умовах.

Зважаючи на це, одним із провідних завдань закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, є оптимізація професійного становлення майбутніх фахівців Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доступній авторам психолого-педагогічній літературі структура професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби не була розроблена, так як більшість науковців приділяли увагу вивченню професійної підготовки особистості до діяльності в особливих умовах або ж досліджували особливості та компоненти професійної компетентності психологів, а саме практичних, військових, спеціальних, клінічних (Т. Григоренко, Н. Мась, В. Синишина, Д. Супрун).

Дослідження змісту та структури екстремальної компетентності, як підвиду професійної компетентності, здійснили науковці, що виокремили складові цієї структури: у фахівців кримінальної міліції – О. Цільмак, в офіцерів – О. Шинкаренко, у майбутніх учителів початкових класів –

С. Пазухіна, екстремально-психологічної компетентності юристів – І. Амінов. Завдяки аналізу психолого-педагогічної літератури й особливостей професійної підготовки у ЗВО виявлено, що для формування професійно-екстремальної компетентності у майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби доцільно визначити і проаналізувати її компоненти.

Отже, незважаючи на значний інтерес науковців до питання поняття та структури професійної компетентності, професійної підготовки, проблематика дослідження компонентів професійно-екстремальної компетентності майбутнього фахівця-психолога, а саме оперативно-рятувальної служби як у теоретичному, так і в практичному аспекті залишається малодослідженою, та потребує єдиного розуміння сутності цього феномену, теоретично визначеної й методологічно обґрунтованої моделі, розробленої й експериментально апробованої технології її формування в сучасній системі професійної освіти майбутніх психологів екстремального профілю.

Мета статті – аналіз структури професійно-екстремальної компетентності, характеристика компонентів професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика сучасної професійної освіти передбачає дослідження феномену компетентності, що визначає якість і рівень професійної готовності фахівця до його діяльності, уміння вирішувати проблемні ситуації тощо.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року №1556-VII «компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [4].

У науково-педагогічних дослідженнях поняття професійної компетентності науковці розглядають у різних підходах та напрямках, та не існує єдиного погляду щодо видів та складових професійної компетентності, що цілісно відображає особливості професійної діяльності майбутніх фахівців, особливо тих, хто працює в екстремальних та особливих умовах.

Професійно-екстремальна компетентність, на думку науковців, яку ми підтримуємо (І. Амінова, А. Маркової, С. Пазухіної, О. Погорелова, О. Цільмак, О. Шинкаренка) – це базовий компонент професійної компетентності.

Так, О. Погорелов трактує екстремальну компетентність, як індивідуальну характеристику особистості, що проявляється в її прагненні і здатності успішно й безпечно виконувати професійні завдання, тим самим зберігаючи свою цілісність в екстремальних ситуаціях [5]. О. Цільмак розглядає екстремальну компетентність як здатність працівника ефективно та професійно діяти в складних, конфліктних, екстремальних умовах на основі набутих знань, практичних умінь та навичок [8].

Під професійно-екстремальною компетентністю ми розуміємо складну систему діяльнісно-рольових знань, вмінь, навичок та особистісних (професійно важливих якостей) характеристик, які забезпечують здатність і готовність фахівця ефективно виконувати професійні завдання в особливих та екстремальних умовах.

Багато досліджень присвячені аналізу і розробці структури професійної компетентності майбутніх психологів різних напрямів, та єдиного погляду, особливо на структуру професійно-екстремальної компетентності немає.

Так, у своєму дослідженні В. Синишина [6, с.188] виділяє структурні компоненти професійної компетентності майбутніх практичних психологів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний. Мотиваційний компонент передбачає розвиток ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів, когнітивний свідчить про рівень психологічних знань. Діяльнісний компонент складає вміння використовувати комплекс продуктивних технологій професійної діяльності, відповідно, особистісний - це професійна самосвідомість, що дає змогу в процесі формування досягати оптимального результату в особистісному зростанні та професійній діяльності.

Т. Григоренко [1, с.71] виділяє такі компоненти професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного), як мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, і стверджує, що вони є взаємозв'язані, залежні та доповнюють один. Відповідно до кожного компонента, врахувавши специфіку діяльності психолога (спеціального, клінічного), визначено рівні та критерії їх сформованості: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний.

Д. Супрун [7, с.181], аналізуючи динаміку професійної компетентності психологів в галузі спеціальної освіти відповідно відносить такі компоненти: професійно-мотиваційний, когнітивно-компетентнісний, операційно-діяльнісний, результативно-рефлексивний. Професійно-мотиваційний компонент на думку автора, передбачає сформованість ціннісних орієнтацій; сформованість мотиваційного ставлення до професійної компетентності; сформованість мотиваційного професійного спрямування). Щодо когнітивно-компетентнісного компоненту, то в ньому йдеться про системність знань; усвідомленість знань; стійкість знань. Операційно-діяльнісний, відповідно, складає готовність до професійної компетентності: сформованість діагностичних умінь, змістово-процесуальних умінь та прогностичних умінь; здатність використовувати набуті вміння та навички при вирішенні професійних завдань. Результативно-рефлексивний компонент передбачає здатність до самоаналізу та рефлексії, орієнтація на самовдосконалення, саморозвиток через свідому постановку та виконання професійних завдань більшої складності.

Розглядаючи структуру професійної компетентності військових психологів, Н. Мась виділяє такі основні компоненти, як мотиваційна,

когнітивна, етично-професійна та особистісно-регуляційна компетентності, формування яких сприяє ефективній майбутній професійній діяльності [2, с. 22].

О. Цільмак [8, с.230], досліджуючи фахівців кримінальної міліції, виділяє екстремальну компетентність як взаємозалежний підвид професійної компетентності. Сама власне екстремальна компетентність складається, на думку автора, з таких підвидів, як медична, тактико-спеціальна, вогнева та психофізична. Під медичною компетентністю дослідниця розглядає здатність працівника правоохоронної сфери надавати першу домедичну допомогу собі й людям, яким вона необхідна. Тактико-спеціальна компетентність характеризується рівнем формування тактичних, стратегічних, прогностичних, організаційних, технологічних, конструктивних, тактико-технічних умінь та навичок. Вогнева компетентність полягає в здатності особи швидко реагувати на ситуацію й в чітко визначених ситуаціях застосовувати табельну вогнепальну зброю та оцінюється технічними, конструктивними і тактико-фізичними вміннями і навичками. Психофізична компетентність – здатність працівника до швидкої мобілізації, фізичної і психічної витривалості, застосування заходів правомірного фізичного впливу та протистояння кримінальним елементам під час складних екстремальних ситуацій, що складається з фізичних, технічних і психічних умінь.

Дослідник О. Шинкаренко [9, с.148], вивчаючи екстремальну компетентність офіцерів, стверджує, що сформована екстремальна компетентність дозволяє, з одного боку, активізувати власні когнітивні, емоційно-вольові, поведінкові ресурси особистості, особистісно-професійні якості та соціально-професійний досвід, що забезпечить адаптацію військового спеціаліста до умов екстремальної ситуації та готовність до продуктивної професійної діяльності, а з іншого – розширити діапазон можливостей у напрямі побудови ефективних особистісних шляхів саморозвитку, основою якого є здатність до самореалізації у професійній сфері. Звідси, на думку вищезгаданого автора, екстремальна компетентність інтегрує адаптивний і процесуально-розвивальний блоки, де в структурі адаптивного боку виділяється мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий і когнітивно-операційні компоненти, тоді як процесуально-розвивальний блок представлений аутопсихологічним, поведінковим та рефлексивним компонентами. Мотиваційно-ціннісний компонент полягає в мотивації військово-професійної діяльності та ціннісних орієнтаціях особи, що є спонукальним фактором, що визначає напрямки активності офіцера в екстремальних ситуаціях. Когнітивно-операційний компонент інтегрує систему знань, умінь і навичок у відповідності до компетентностей, нормативно визначеним вимогам до якості підготовки військових спеціалістів. Щодо емоційно-вольового компоненту, то він пов'язаний із стійкістю офіцера до дій екстремальних факторів професійного середовища, що несуть потенційну загрозу стабільності особистості та ефективності професійної діяльності, за рахунок збереження конструктивного

рівня інтенсивності емоцій та здатності вольового управління емоційним станом. Аутопсихологічний компонент автор характеризує, як здатність офіцера планувати свої професійні дії в екстремальних ситуаціях, прогнозувати наслідки прийнятих рішень та проектувати адекватну поведінку для забезпечення психологічної стійкості. Рефлексивний компонент тут орієнтує на пізнання військовим фахівцем самого себе як особистості та представника соціально-професійної спільноти на основі самоконтролю, самооцінки та самоаналізу своїх дій у саморозвитку. Щодо поведінкового компоненту, то він розглядається у проекції готовності офіцера нести відповідальність за прийняті рішення в екстремальній ситуації, від якості яких залежить успішність виконання професійних завдань, психологічне благополуччя, як самого офіцера, так і підлеглого особового складу.

С. Пазухіна у структурі екстремальної компетентності вчителя виділила п'ять взаємопов'язаних компонентів, а саме когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, поведінково-діяльнісний, рефлексивно-оцінний компоненти [3]. Когнітивний компонент екстремальної компетентності, на думку автора, характеризує коло спеціальних знань, необхідних майбутньому вчителю для реалізації екстремальної компетентності, а також рівень сформованості когнітивної сфери. Щодо емоційно-вольового компоненту, то він відображає емоційно-вольову регуляцію процесу та результату прояву екстремальної компетентності вчителя, що пов'язаний із здатністю педагога самостійно приймати рішення в екстремальних умовах. Поведінково-діяльнісний компонент характеризує рівень володіння педагогом алгоритмами, способами, вміннями, досвідом реалізації практики всіх компонентів компетентності. На думку автора, мотиваційно-ціннісний компонент утворюють професійно-особистісна мотивація та ціннісні складові професійної готовності вчителя до ефективних дій та конструктивної поведінки в екстремальних ситуаціях. Рефлексивно-оцінний компонент екстремальної компетентності дослідниця пов'язує зі здатністю педагога до адекватної оцінки ризиків освітнього середовища, реальних небезпек та своїх можливостей щодо запобігання екстремальним ситуаціям та ліквідації їх наслідків, вміння прогнозувати виникнення екстремальних ситуацій у життєдіяльності молодшого школяра.

Висновки. Сучасні вимоги до кваліфікованого спеціаліста з кожним днем стають ще більшими, тому результатом професійної освіти стає власне професійна компетентність, що свідчить про наявність професійно-важливих якостей особистості та вищий рівень підготовленості майбутнього психолога оперативно-рятувальної служби. Звідси, необхідно охарактеризувати її структуру, аби мати змогу впроваджувати заходи вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти.

Професійно-екстремальна компетентність, на нашу думку, це складна система діяльнісно-рольових знань, вмінь, навичок та особистісних

(професійно важливих якостей) характеристик, які забезпечують здатність і готовність фахівця ефективно виконувати професійні завдання в особливих та екстремальних умовах.

Проаналізувавши різні наукові дослідження, ми зробили висновок, що доцільно буде використати такі компоненти професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Представлені компоненти забезпечують ефективне якісне виконання професійних обов'язків. Визначення показників, критеріїв та рівня сформованості професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби шляхом комплексного вивчення, є пріоритетним напрямом нашого подальшого дослідження.

Література:

1. Григоренко Т.В. Формування професійних компетентностей у психолога (спеціального, клінічного): дис. д-ра. філософії: 016 / Григоренко Тетяна Вікторівна – Київ, 2021. – 237 с.
2. Мась Н. М. Структура професійної компетентності майбутніх військових психологів / Н. М. Мась // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. - 2015. - Вип. 1. - С. 21-26. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2015_1_7.
3. Пазухина С. В. Эмпирическое исследование уровня сформированности экстремальной компетентности у будущих учителей начальных классов. Гуманитарные ведомости ТГПУ им. Л. Н. Толстого. 2014. Т. 3, № 11. С. 116–130.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.07.2022).
5. Погорелов А.Г. Экстремальная компетентность в профессиональной деятельности // Известия Технологического института ФГОУ ВПО «Южный федеральный университет». – 2006. – № 13 (68). – С. 305–311.
6. Синишина В.М. Система фахової підготовки майбутніх практичних психологів у закладах вищої освіти: дис. д-р. пед. наук: 13.00.04 / Синишина Вікторія Михайлівна – Хмельницький, 2021. – 511 с.
7. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти. (дис. д-ра. пед. наук: 13.00.03). Київ. 657 с
8. Цільмак, О.М. Компетентність фахівців кримінальної міліції в екстремальних ситуаціях/ О.М. Цільмак /Актуальні проблеми психології. Т.7, вип.20, ч. 2. – К., 2009. –С. 228-232
9. Шинкаренко А. В. Экстремальная компетентность офицера: содержательно-структурные характеристики и модель формирования. Вестник КГУ. Педагогика. Психология. Социокинетика. 2019. № 2. С. 147–151.

References:

1. Hryhorenko T.V. (2021) Formuvannia profesiinykh kompetentnostei u psykholoha (spetsialnoho, klinichnoho) [Formation of professional competencies of a psychologist (special, clinical)] *Doctor's of Philosophy thesis*. Kyiv [In Ukrainian].
2. Mas N.M. (2015). Struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnikh viiskovykh psykholohiv [The structure of professional competence of future military psychologists] *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky, 1*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2015_1_7 [In Ukrainian].

3. Pazukhyna S.V. (2014). Empyrycheskoe yssledovanye urovnia sformirovannosti ekstremalnoi kompetentnosti u budushchykh uchyteli nachalnykh klassov [Empirical study of the level of formation of extreme competence among future primary school teachers]. *Humanitarian notices of the THPU named L.N. Tolstoy*, 11, 116–130 [In Russian].

4. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine «About higher education»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [In Ukrainian].

5. Pohorelov A.H. (2006) Ekstremalnaia kompetentnost v professyonalnoi deiatelnosti [Extreme competence in professional activity]. *Yzvestyia Tekhnolohycheskoho ynstytuta FHOU VPO «Iuzhnyi federalnyi unyversytet»*, 13, 305–311 [In Russian].

6. Synyshyna V.M. (2021) Systema fakhovoi pidhotovky maibutnikh praktychnykh psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity [System of professional training of future practical psychologists in institutions of higher education]. *Doctor's thesis*. Khmelnytskyi [In Ukrainian].

7. Suprun D.M. Teoriia ta praktyka profesiinoi pidhotovky psykholohiv v haluzi spetsialnoi osvity. [Theory and practice of professional training of psychologists in the field of special education]. *Doctor's thesis*. Kyiv [In Ukrainian].

8. Tsilmak, O.M. (2009). Kompetentnist fakhivtsiv kryminalnoi militsii v ekstremalnykh sytuatsiiakh [Competence of criminal police specialists in extreme situations]. *Aktualni problemy psykholohii*, 20. 228-232 [In Ukrainian].

9. Shynkarenko, A.V. (2019) Ekstremalnaya kompetentnost ofitsera: sodержatelno-strukturnye kharakteristiki i model formirovaniya [Extreme competence of an officer: content-structural characteristics and a model of formation]. *Vestnik KGU. Pedagogika. Psikhologiya. Sotsiokinetika*, 2. 147–151 [In Russian].

Журнал

**«Наукові інновації та
передові технології»**

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 7(9) 2022

Підписано до друку 08.07.2022 р.
Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com